

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.230>

УДК 657.42:620.9

О. О. Андросенко,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Державний торговельно-економічного університету, Україна*

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-8579-1283>

Т. В. Ігнатенко,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічного університету, Україна*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9764-3720>

М. В. Кузуб,

*старший викладач кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічного університету, Україна*

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-6222-4892>

ФІНАНСОВІ ВИТРАТИ ЯК ГЕНЕРАТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. Androsenko,

*PhD in Economic, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Accounting and Taxation,
State University of Trade and Economics*

T. Ihnatenko,

*Ph.D in Economic, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
State University of Trade and Economics*

M. Kuzub,

*Researcher of the Department of Accounting and Taxation,
State University of Trade and Economics*

FINANCIAL COSTS AS A GENERATOR OF EFFECTIVENESS OF ENERGY ENTERPRISES ACTIVITIES

У статті досліджено галузеві особливості в енергетиці. Визначено, що специфікою енергетичної галузі є тарифне регулювання: (за механізмом включення фінансових витрат до структури тарифів на енергоресурси), інвестиційна складова (облік витрат за запозиченнями, що спрямовані на модернізацію мереж або розвиток відновлювальної енергетики). Визначена особливість обліку та аналізу фінансових витрат на підприємствах енергетичного сектору. Обґрунтовано статус об'єктів енергетики як кваліфікаційних активів. Доведено, що капіталізація витрат за запозиченнями є не лише обліковою процедурою, а й інструментом управління фінансовою стійкістю компаній в умовах відновлення галузі. Проаналізовано вплив облікової політики на ключові показники ефективності, акцентовано на необхідності відображення облікових методів (поріг суттєвості, метод капіталізації) у наказі про облікову політику енергетичного підприємства.

Досліджено особливості дотримання стандартів (НП(С)БО 31 «Фінансові витрати» та МСБО 23 «Витрати на позики». Визначено та проаналізовано класифікацію фінансових витрат у складі витрат на проценти за кредитами, облігаціями, фінансовою орендою та інших витрат, пов'язаних із залученням капіталу. Досліджено методику визначення активів, які потребують суттєвого часу для створення (тривале будівництво енергетичної інфраструктури), порядок капіталізації витрат у їх собівартість.

The article examines the industry specifics in the energy sector. It is determined that the specifics of the energy sector are tariff regulation: (by the mechanism of including financial costs in the structure of energy tariffs), the investment component (accounting for borrowing costs aimed at modernizing networks or developing renewable energy). The peculiarity of accounting and analysis of financial costs at energy sector enterprises is determined. The status of energy facilities as qualifying assets is substantiated. It is proven that the capitalization of borrowing costs is not only an accounting procedure, but also a tool for managing the financial stability of

companies in the conditions of industry recovery. The impact of accounting policy on key performance indicators is analyzed, and the need to reflect accounting methods (materiality threshold, capitalization method) in the order on the accounting policy of an energy enterprise is emphasized.

The features of compliance with the standards (NP(S)BO 31 «Financial costs» and IAS 23 «Borrowing Costs» were studied. The classification of financial expenses as part of interest expenses on loans, bonds, financial leases and other expenses related to raising capital was determined and analyzed. The methodology for determining assets that require significant time to create (long-term construction of energy infrastructure) and the procedure for capitalizing expenses into their cost were studied.

In order to increase the analytical nature of accounting information and ensure transparency in tariff formation, the feasibility of introducing, within the framework of internal reporting (or through the detailing of notes to form 2), a second-order subaccount to account 95 «Financial costs», which will correspond to the proposed lines 2251 and 2252, has been proven. This will allow monitoring the structure of borrowings and assessing the real cost of attracting investment resources for energy modernization.

In terms of analyzing the impact of capitalization on performance indicators, it has been proven that the display of interest in the Statement of Financial Results against capitalization (increase in asset value) affects the investment attractiveness of an energy company.

Ключові слова: *фінансові витрати, капіталізація, кредити, облігації, відсотки, кваліфікаційний актив, енергетика, ефективність.*

Keywords: *financial costs, capitalization, loans, bonds, interest, qualifying asset, energy, efficiency.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Фінансові витрати енергетичних підприємств – це витрати, пов'язані із залученням позикового

капіталу (відсотки за кредитами, обслуговування облігацій, фінансова оренда) та курсові різниці і сьогодні розглядаються не лише як зменшення прибутку, а як інвестиційний генератор ефективності та стійкості діяльності. В умовах енерготрансформації та ризиків, ці витрати спрямовуються на технологічне оновлення, що забезпечує зниження споживання ресурсів та автономність роботи. Важливість величини та обліку фінансових витрат у цих умовах суттєво зростає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перехід на Міжнародні стандарти фінансової звітності зумовив формування нових підходів до визнання фінансових витрат в обліку. Зокрема, питання їх облікового відображення досліджувалося у наукових працях таких учених, як Гресь [1] Н., Поліщук А. [7], Хорошилова І. [15], Шкуліпа Л. [28], Шара Ю. [27] та інших. Результати їх досліджень мають велике значення для розвитку теорії та практики бухгалтерського обліку загалом і фінансових витрат зокрема. Водночас практичні аспекти обліку фінансових витрат енергетичних підприємств досі не досліджені в науковій літературі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є узагальнення теоретико-методологічних засад визнання фінансових витрат в енергетичній галузі та обґрунтування методичних підходів до формування облікової політики в частині вибору методів обліку фінансових витрат, що дозволяють оптимізувати показники фінансово-господарської діяльності та стимулювати інвестиційну ефективність енергетичних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна природа фінансових витрат в енергетичному секторі полягає у відображенні вартості залучення та обслуговування капіталу, необхідного для функціонування, модернізації та розвитку енергетичних підприємств. Ці витрати не є прямими виробничими витратами (наприклад, паливо, заробітна плата), а виникають як наслідок фінансової діяльності компаній. У 2022–2026 роках необхідність у фінансових витратах визначається процесами відновлення, захисту та трансформації інфраструктури в умовах триваючої війни. Фінансові витрати

перетворюються з інструменту розвитку на інструмент виживання та забезпечення енергетичної стійкості. Будівництво будь-якого об'єкта від вітропарку до трансформаторної підстанції займає від 12 місяців і більше. Це автоматично робить ці об'єкти кваліфікаційними активами.

Основні складові та природа фінансових витрат в енергетиці відображено на рис. 1.

Рис. 1. Складові та природа фінансових витрат в енергетиці

Джерело: розроблено авторами на основі [4; 13; 14].

Енергетиці притаманна трансформація витрат. У звичайному бізнесі відсотки за кредитом – це просто мінус від прибутку. В енергетиці, через механізм капіталізації, ці відсотки стають частиною первісної вартості активу.

Тобто вони «капіталізуються» і перетворюються на майбутню амортизацію, що дозволяє не перевантажувати витрати компанії в період будівництва, коли об'єкт ще не приносить доходу.

Фінансові витрати виступають «генератором», тому що через залучення позикового капіталу підприємство отримує можливість модернізувати обладнання. Економія від зменшення втрат енергії в мережах після модернізації часто перевищує витрати на обслуговування кредиту.

Особливості енергетичного сектору України:

1. Вплив енергокризи та трансформації. Фінансова стійкість підприємств знижується через необхідність адаптації до умов трансформації енергетичного сектору.

2. Роль держави. Державне регулювання тарифів та інвестицій безпосередньо впливає на структуру фінансових витрат і фінансовий результат.

3. Фінансування через міжнародну допомогу та гранти. Основне джерело покриття фінансових витрат на відновлення – міжнародні партнери, що робить фінансові витрати залежними від геополітичних факторів.

4. Приватні інвестиції в автономність. Бізнес та населення активно інвестують власні кошти в енергонезалежність (сонячні панелі, інвертори), переносючи фінансовий тягар з бюджету на приватний сектор.

5. Роль відновлюваної енергетики. Витрати на її розвиток стали економічно вигіднішими порівняно з ремонтом застарілих великих теплоелектростанцій, що стимулює перехід до «зеленої» генерації.

Загалом, фінансові витрати в енергетиці є критичним елементом, що забезпечує капіталізацію галузі, але водночас створює значний тиск на фінансову стійкість компаній, особливо в умовах криз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток енергоринку змушує підприємства залучати зовнішні кошти для оновлення основних засобів та покращення якості послуг. Фінансові витрати, що виникають при цьому, мають особливий порядок визнання в бухгалтерському обліку, що

визначається напрямом використання інвестицій та прийнятою методологією капіталізації або списання відсотків [27].

Облік фінансових витрат суб'єктів господарювання регулюється такими основними нормативно-правовими актами (табл. 1).

Таблиця 1. Основні нормативно-правові акти, якими регулюється облік фінансових витрат в Україні

Назва законодавчого акту	Характеристика
Державне та методологічне регулювання	
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV [8]	Визначає загальні правові засади, організацію ведення обліку та складання звітності.
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [9]	Створює фундамент для обліку фінансових витрат, визначаючи, як вони мають відображатися у звітах та яким критерієм відповідати.
НП(С)БО 9 «Запаси» [10]	Містить поняття кваліфікованого активу. Визначає, коли фінансові витрати стають частиною вартості товару чи продукції.
НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [11]	Надає оцінку заборгованості та дисконтування, визначає фінансові витрати, що виникають через втрату вартості грошей у часі при наданні довгострокових відстрочок
НП(С)БО 16 «Витрати» [12]	Встановлює методологічні засади формування в обліку інформації про витрати та її розкриття у фінансовій звітності. Визначає склад фінансових витрат (п. 27): відсотки за користування отриманими кредитами, витрати за випущеними облігаціями, витрати за фінансовою орендою (лізингом), інші витрати, пов'язані із залученням позикового капіталу.
НП(С)БО 31 «Фінансові витрати» [13]	Головний національний стандарт, що встановлює методологічні засади формування інформації про фінансові витрати в обліку та її розкриття у звітності. Визначає порядок капіталізації відсотків при будівництві, модернізації енергооб'єктів (кваліфікаційних активів).
МСБО 23 «Витрати на позики» [5]	Міжнародний стандарт, який застосовують підприємства, що складають звітність за міжнародними стандартами (МСФЗ). Обов'язковий для енергокомпаній, що складають звітність за МСФО. Вимагає капіталізації витрат на активи, що створюються тривалий час. Важливий для залучення кредитів ЄБРР і Світового банку.
Додаткові акти та рекомендації	
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку фінансових витрат [4]	Надають детальні роз'яснення та приклади щодо практичного застосування норм обліку.
Інструкція про застосування Плану рахунків (рахунок 95) [3]	Визначає порядок відображення відсотків та інших витрат, пов'язаних із запозиченнями, на відповідних субрахунках.
Податковий кодекс України [6]	Регулює питання податкового обліку фінансових витрат (зокрема, обмеження щодо «тонкої капіталізації» для податку на прибуток). Регулює обмеження на вирахування відсотків («тонка капіталізація») для великих енергохолдингів з іноземними інвестиціями.

Джерело: складено на основі діючого законодавства [3-6;8-13].

До специфічних актів енергогалузі, які регулюють облік фінансових витрат, відносяться:

1. Закон про ринок електроенергії, який визначає принципи фінансування галузі та механізми залучення коштів для розвитку інфраструктури, – регулює джерела покриття фінансових витрат.

2. Постанови НКРЕКП (щодо структури тарифу), якими визначено можливість включення відсотків за кредитами до тарифу на передачу або розподіл енергії. Саме ці Постанови визначають, чи стануть фінансові витрати реальним витратами, чи будуть компенсовані через тариф.

3. Галузеві методичні рекомендації – регулюють специфіку обліку витрат під час виведення енергооб'єктів з експлуатації або їх консервації.

4. Наказ про облікову політику енергетичного підприємства – фіксує поріг суттєвості та перелік об'єктів (мережі, генерація), за якими витрати капіталізуються.

Оскільки енергетичні підприємства є великими платниками податків і часто мають міжнародні інвестиції, вони працюють за міжнародними стандартами (МСБО (IAS) 23 «Витрати за позиками»). В енергетиці майже будь-який об'єкт (ГЕС, сонячна станція, ЛЕП) – це кваліфікаційний актив, оскільки він будується довго.

Специфікою галузі є тривалий цикл створення активів (мереж, станцій). Тому капіталізація відсотків є ключовою для енергетики. НП(С)БО 16 «Витрати» та НП(С)БО 31 «Фінансові витрати» є українським аналогом для локальних підприємств. Хоча національний стандарт НП(С)БО 31 значною мірою базується на МСБО 23, між ними є кілька ключових відмінностей, які важливо враховувати (табл. 2).

Згідно з міжнародними та національними стандартами, фінансові витрати – це не лише «номінальні» відсотки, а й усі витрати, понесені у зв'язку із запозиченнями.

Таблиця 2. Ключові відмінності НП(С)БО 31 і МСБО 23 щодо обліку фінансових витрат

Критерій	МСБО 23	НП(С)БО 31
1.Обов'язковість капіталізації	Капіталізація витрат на позики для кваліфікованих активів є суворо обов'язковою для всіх компаній. Вибору «капіталізувати чи ні» не існує.	Надає право вибору певним категоріям. Суб'єкти малого підприємництва, представництва іноземних компаній та неприбуткові організації мають право не капіталізувати такі витрати, а одразу визнавати їх витратами періоду.
2. Критерій «суттєвого часу» (кваліфікаційний актив)	Стандарт не встановлює чітких часових меж. Термін «суттєвий період часу» визначається професійним судженням бухгалтера залежно від контексту.	У стандарті відсутні цифри, проте Методичні рекомендації МФУ № 1300 уточнюють, що суттєвим вважається час, який зазвичай становить більше трьох місяців.
3. Курсові різниці	Включає до витрат на позики лише ту частину курсових різниць за валютними позиками, яка вважається коригуванням витрат на відсотки.	Трактує це ширше, включаючи курсові різниці, безпосередньо пов'язані з позиками, без детального розмежування на «коригування відсотків».
4.Інвестиційний дохід	В обох стандартах, якщо ви отримали цільовий кредит, тимчасово поклали кошти на депозит і отримали дохід, цей дохід зменшує суму витрат на позики, які йдуть на збільшення вартості активу	

Джерело: систематизовано на основі [5; 13].

В Україні генерація електроенергії поділяється на чотири основні види (табл. 3).

Таблиця 3. Генерація електроенергії в Україні

Види електроенергії	Представники
Атомна	ДК «Енергоатом», державна власність
Теплова	14 теплоелектростанцій, з них в експлуатації компаній: 9 – Енергохолдинг «ДТЕК» 3 – ДК «Центренерго» 2 – ПАТ «Донбасенерго»
Гідроелектрична	Великі гідроелектростанції зосереджені у державній компанії «Укргідроенерго»
Генерація з відновлюваних джерел енергії	Десятки компаній, що перебувають у власності приватних інвесторів

Джерело: складено на основі [2, с. 99]

Понад половини об'єктів критичної енергетичної інфраструктури належить приватним власникам, тому важливими чинниками, які впливають на ефективність залучення інвестицій і функціонування енергетичного сектору України, є попит і ціни на європейському енергетичному ринку.

Використавши консолідовану звітність провідних енергетичних підприємств (у складі генеруючих потужностей, сервісних компаній,

трейдерів), складено таблицю 4, до якої внесена інформація щодо методології обліку запозичень та фінансових витрат.

Таблиця 4. Методологічні аспекти обліку фінансових витрат на прикладі облікової політики найбільших енергетичних підприємств

Підприємство (форма власності)	Методологічні аспекти обліку фінансових витрат
ПрАТ «НЕК «Укренерго» (державна)	«Сума забезпечень визначається шляхом дисконтування очікуваних у майбутньому грошових потоків з використанням ставки без урахування оподаткування, що відображає поточні ринкові оцінки вартості грошових коштів у часі та ризики, властиві конкретному зобов'язанню. Вивільнення дисконту визнається як фінансові витрати. Фінансові витрати включають витрати на виплату відсотків за позиковими коштами, за орендованими активами і вивільнення дисконту за забезпеченнями. Витрати на позики, які не мають безпосереднього відношення до придбання, будівництва або виробництва кваліфікаційного активу, який відповідає певним критеріям, визнаються у витратах з використанням методу ефективної ставки відсотка. Фінансові витрати за запозиченнями, які не пов'язані зі створенням кваліфікаційного активу, капіталізації не підлягають» [19].
ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг»	«Витрати на будь-яке забезпечення подаються у звіті про фінансові результати, за вирахуванням будь-якого відшкодування. Якщо вплив вартості грошей у часі є суттєвим, то забезпечення дисконтуються із використанням поточної ставки до оподаткування, яка відображає, у випадку необхідності, ризики, характерні для відповідного зобов'язання. Якщо використовується дисконтування, то збільшення забезпечення у результаті плину часу визнається як фінансові витрати» [21]
ДП «НАЕК «Енергоатом» (державна)	«Збільшення забезпечення витрат на поведження з ВЯП у зв'язку з плином часу включається до складу фінансових витрат за період, як витрати на відсотки. Товариством залучаються позики в іноземній валюті, але курсові різниці не розглядаються як складова частина фінансових витрат на позикові кошти з метою капіталізації» [17]
АТ «НАК «Нафтогаз України» (державна)	«Витрати на виплату відсотків, які стосуються забезпечення, включаються до фінансових витрат у складі консолідованого прибутку або збитку» [18]
ПрАТ «Укргідроенерго» (державна)	«Фінансові витрати - це витрати, пов'язані з залученням додаткових фінансових ресурсів. До фінансових витрат відносяться: витрати на проценти за користування кредитами отриманими; витрати за облігаціями випущеними; витрати по фінансовій оренді; інші витрати, пов'язані із запозиченням. не Витрати по відсотках відображаються виходячи із відсоткової ставки за умовами договору та суми заборгованості у тому період, в якому вони були понесення. Капіталізація відсотків призупиняється, якщо призупиняється активне створення активу, що відповідає певним вимогам відповідно до МСБО 23 «Витрати на позики» протягом тривалих періодів (більше 6 місяців). Амортизація, розрахована на основі використання ефективної ставки відсотку визнається в фінансових витратах Звіту про сукупні доходи» [20].
ТОВ «Київська обласна енергопостачальна компанія» (приватна)	«Позикові кошти враховуються за амортизованою вартістю з використанням методу ефективної процентної ставки. Витрати з позикових коштів відносяться на витрати на пропорційно-тимчасовій основі з використанням методу ефективної процентної ставки або капіталізуються» [25].

Джерело: консолідована фінансова звітність енергетичних підприємств [17-21; 25]

Наведені ключові методологічні підходи до обліку фінансових витрат, що безпосередньо впливають на фінансову стабільність та інвестиційну привабливість енергетичних підприємств України, а саме:

1. Використання дисконтування як інструменту прозорості. Для державних гігантів (Укренерго, Нафтогаз Трейдинг) характерним є визнання фінансових витрат через вивільнення дисконту за забезпеченнями. Це демонструє перехід до сучасних стандартів оцінки активів і зобов'язань з урахуванням часової вартості грошей. Це дозволяє підприємствам реально оцінювати майбутні витрати (наприклад, на екологію чи виплати персоналу) у поточних цінах.

2. Управління капіталізацією. В обліковій політиці Укргенерго та Укргідроенерго чітко прописані критерії капіталізації. Ключовим моментом можна виділити встановлення Укргідроенерго чіткого терміну призупинення капіталізації (понад 6 місяців перерви в активному створенні активу). Ефективність проявляється в наступному: такий підхід запобігає штучному роздуванню вартості активів і забезпечує об'єктивність собівартості електроенергії в майбутньому.

3. Специфіка атомної енергетики (Енергоатом). Окремо виділено облік витрат на поводження з відпрацьованим ядерним паливом (ВЯП):

- особливість: збільшення забезпечень через плин часу включається до фінансових витрат;

- курсові різниці: Енергоатом не розглядає курсові різниці як частину фінансових витрат для цілей капіталізації. Це консервативний підхід, який захищає балансову вартість активів від волатильності валютного ринку.

4. Застосування методу ефективної процентної ставки (ЕПС). Цей метод згадується у більшості підприємств, зокрема у Укренерго та Київської обласної ЕК. Використання ЕПС (амортизована вартість) дозволяє рівномірно розподілити фінансове навантаження на весь термін запозичення. Це робить фінансові результати підприємства передбачуваними для інвесторів та кредиторів.

5. Облікова гнучкість приватного сектору. На прикладі Київської обласної енергопостачальної компанії видно класичний підхід: вибір між капіталізацією та витратами періоду на пропорційно-тимчасовій основі. Це дає змогу адаптувати фінансовий результат до поточної стратегії компанії.

Енергетичні підприємства, які застосовують 9-й клас рахунків для обліку фінансових витрат, відображають такі витрати на рахунку 95 «Фінансові витрати». При цьому за дебетом рахунку відображаються суми визнаних витрат, пов'язаних із фінансовою діяльністю, а за кредитом – їх списання наприкінці звітного періоду на рахунок 79 «Фінансові результати» [28, с. 81].

Загалом, кореспонденцію рахунків з обліку фінансових витрат енергетичних підприємств можна представити так [7]:

1. Отримано короткостроковий кредит Дт 311 Кт 601.
2. Виокремлено поточну заборгованість з довгострокових зобов'язань за векселем: Дт 511 Кт 611.
3. Відображено витрати на створення кваліфікаційного активу (необоротного активу): Дт 151 Кт 13, 20, 63, 65, 66, 68.
4. Відображено витрати щодо створення кваліфікаційного активу (оборотного активу): Дт 23 Кт 13, 20, 63, 65, 66, 68.
5. Нрахування відсотків по кредиту: Дт 951 Кт 684.
6. Нарахування відсотків по векселю: Дт 952 Кт 684 (зокрема, фінансова оренда, купонні виплати за облігаціями («зелені» облігації «Укренерго»).
7. Капіталізовано фінансові витрати (кваліфікаційний актив представлено необоротним активом): Дт 151 Кт 951 (952).
8. Капіталізовано фінансові витрати (кваліфікаційний актив представлено оборотним активом): Дт 23 Кт 951 (952).
9. Фінансові витрати, не капіталізовані за кваліфікованим активом (необоротним), враховано у складі фінансових результатів: Дт 792 Кт 951.
10. Фінансові витрати, не капіталізовані за кваліфікованим активом (оборотним), враховано у складі фінансових результатів: Дт 792 Кт 952.

Якщо відсотки йдуть на будівництво нової ЛЕП (кваліфікаційний актив), вони відносяться на капітальні інвестиції (рахунок 15). Все інше – відсотки за

поточними кредитами, плата за овердрафти, витрати на випуск облігацій – відображається за дебетом рахунку 95. Енергетичні об'єкти є кваліфікаційними активами (потребують багато часу для створення), витрати на проценти не списуються одразу, а включаються до собівартості будівництва. Якщо енергокомпанія залучає валютні кредити (що типово для галузі), до фінансових витрат відносять втрати від зміни курсу гривні щодо валюти боргу. В енергетиці частка рахунку 95 є критично високою через величезні борги на ринку електричної енергії та необхідність постійного підтримання ліквідності.

Генератор ефективності через призму рахунку 95 можна описати наступним чином. Хоча рахунок 95 – це «чисті збитки», для енергетики це ціна виживання. Без залучення дорогих кредитів (витрати за якими ми бачимо на рахунку 95) підприємство не змогло б здійснювати свою операційну діяльність. Не варто всі ці витрати тримати на 95 рахунку. Доцільним є, частину з них, через зміни в обліковій політиці, капіталізувати, щоб покращити фінансовий стан підприємства в очах інвесторів.

Місце фінансових витрат в структурі загальних витрат подано у вигляді схеми (рис. 2), складеної на основі Звіту про фінансові результати. У блоці «Фінансові витрати» їх частина не потрапляє у форму 2, а «зашивається» в активи (кваліфікаційні активи – будівництво ліній, ремонт блоків станцій тощо).

У звітності (форма 2) доцільно відображати фінансові витрати додатковими рядками 2251 «Витрати на обслуговування боргових зобов'язань» і 2252 «Процентні витрати за залученими фінансовими ресурсами». Введення таких рядків дозволить вирішити проблему «інформаційної непрозорості» звітності енергетичних компаній:

1. Деталізація для тарифного регулювання. Для енергопідприємств важливо відокремлювати чисті відсотки (ряд. 2252) від супутніх витрат (ряд. 2251 – комісії банку за відкриття кредитних ліній, витрати на страхування застави, юридичний супровід). НКРЕКП часто по-різному підходить до віднесення цих витрат у тариф. Така деталізація спрощує регуляторний контроль.

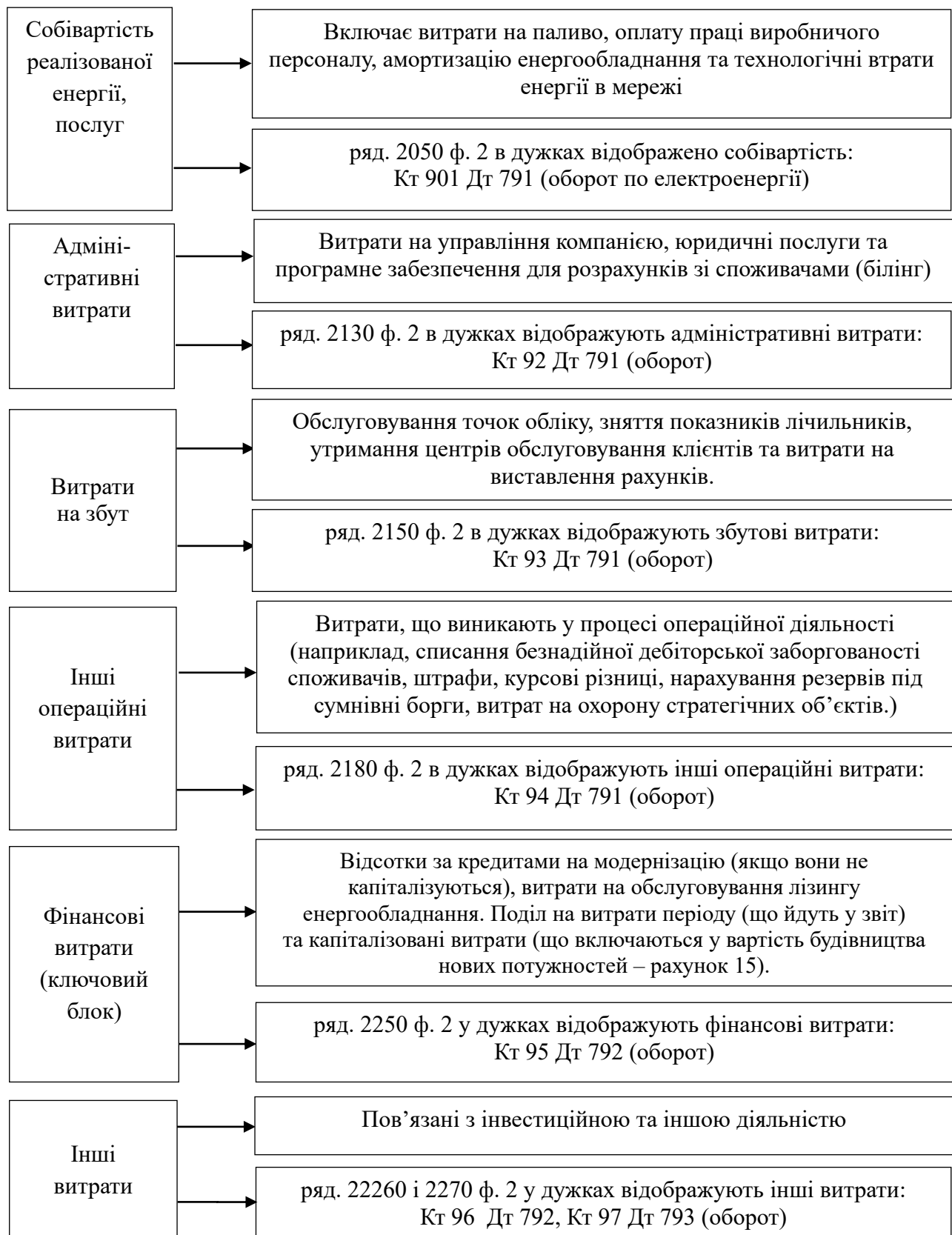

Рис. 2. Місце фінансових витрат у структурі загальних витрат енергетичних підприємств у Звіті про фінансові результати

Джерело: складено за даними [15, с. 107]

2. Відокремлення вартості капіталу від вартості обслуговування (дозволить проводити глибший аналіз фінансової стійкості підприємства): рядок 2252 (процентні витрати) відображає ринкову вартість залучених грошей; рядок 2251 (обслуговування боргу) показує ефективність роботи фінансового департаменту (наскільки дорого обходиться саме адміністрування кредитів).

3. Специфіка «енергетичних» інвестицій. Енергетичні проекти часто фінансуються міжнародними організаціями (ЄБРР, Світовий банк), де крім відсотків є значні витрати на обов'язковий моніторинг, екологічний аудит тощо. Стандартний Звіт про фінансові результати «згортає» ці суми, що викривлює реальну картину витрат на модернізацію інфраструктури.

Облікові дані щодо фінансових витрат лідерів енергетичного сектору України наведені в таблиці 5.

Таблиця 5. Облікові дані щодо фінансових витрат лідерів енергетичного сектору в 2023-2025 роках, тис.грн.

Підприємство (форма власності)	2023	2024	2025	Темп росту 2025/2023, %
ТОВ «Д. Трейдинг» (приватна)	1266813	674622	425465	33,59
ПрАТ «НЕК «Укренерго» (державна)	7592043	33733419	11954430	157,46
-ефект перегляду грошових потоків за Єврооблігаціями 2028 в результаті технічного дефолту	0	24975279	н/д	-
-витрати з відсотків за облігаціями	3629140	4796156	н/д	-
-витрати з відсотків за кредитами	4250028	4409601	н/д	-
-капіталізовані відсотки	(394658)	(520502)	н/д	-
-витрати з відсотків за забезпеченням з виплат працівникам	88703	49545	н/д	-
-витрати з відсотків по зобов'язанням з оренди	502	1069	н/д	-
-витрати на амортизацію дисконту довгострокової заборгованості	1846	0	н/д	-
-інші фінансові витрати	16482	22271	н/д	-
ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг» (державна)	4115	6818	2808	68,24
ДП «НАЕК «Енергоатом» (державна)	6365411	8558572	8219970	129,13
Витрати на відсотки за забезпеченням на зняття з експлуатації, зміна дисконту по активу з коштів ФРЗЕ	2395739	3802352	3037263	126,78
Відсотки нараховані за банківськими кредитами та іншими фінансовими зобов'язаннями	1959768	2536399	2433432	124,17

Продовження таблиці 5.

Підприємство (форма власності)	2023	2024	2025	Темп росту 2025/2023, %
Витрати на відсотки за програмою виплат працівникам при виході на пенсію	101105661	1076395	1200191	1,19
Витрати на відсотки за забезпеченням на поводження з ВЯП	732981	935760	770060	105,06
Дисконт від первісного визнання актива з ФЗЕ	0	0	556488	-
Витрати, пов'язані з обслуговуванням кредитів та інших довгострокових фінансових зобов'язань	135990	182055	174985	128,67
Витрати від первісного визнання довгострокової дебіторської заборгованості за амортизованою собівартістю	35250	24980	37414	106,14
Витрати від модифікації фінансового зобов'язання	0	506	9309	
Інші фінансові витрати	22	125	828	3763,64
АТ «НАК «Нафтогаз України» (державна)	421	18187	19877	4721,38
ПрАТ «Укргідроенерго» (державна): капіталізовано відсотки по кредитах, відображено у фінансових витратах	287152	582575	626431	218,15
АТ «ДТЕК Західенерго» (державна)	2422760	3863042	5833689	240,79
ТОВ «Київські енергетичні послуги» (приватна)	80273	45126	72463	90,27
ТОВ «Дніпровські енергетичні послуги» (приватна)	142629	53064	39157	27,45
ТОВ «Київська обласна енергопостачальна компанія» (приватна)	0	0	0	-

Джерело: [2, с. 104; 16-25; 29]

Аналіз представлених у таблиці даних дозволяє зробити кілька стратегічних висновків щодо того, як фінансові витрати впливають на ефективність енергетичних гігантів України.

Основні аспекти з точки зору обліку та фінансового управління:

1. Домінування методу амортизованої вартості та дисконтування. У даних ПрАТ «НЕК «Укренерго» та ДП «НАЕК «Енергоатом» ми бачимо значні суми, пов'язані з дисконтом та зміною вартості через дефолт (реструктуризацію). Це свідчить про активне застосування МСБО 23. Фінансові витрати – це «живі» відсотки та результат переоцінки боргів. Для енергетики це «генератор ефективності», оскільки реструктуризація (як у випадку з єврооблігаціями Укренерго) дозволяє вивільнити ліквідність для операційної діяльності.

2. Капіталізація витрат як інструмент управління прибутком. Показник «капіталізовані відсотки», наприклад, у НЕК «Укренерго» позначені в дужках – 394-520 млн грн). Підприємства активно використовують механізм капіталізації. Це означає, що частина витрат по позиках не списується одразу, а збільшує вартість активів (нових підстанцій, ліній). Це покращує показник чистого прибутку в поточному періоді та демонструє інвестиційний розвиток компанії.

3. Галузева специфіка: витрати на забезпечення (Відпрацьоване ядерне паливо (ВЯП) та вивід з експлуатації). Для «Енергоатома» критично важливими є «витрати на відсотки за забезпеченням на поводження з ВЯП». Це специфічні фінансові витрати, які виникають через часову вартість грошей (дисконтування майбутніх зобов'язань). Їх наявність в обліку свідчить про високу екологічну відповідальність та довгострокове планування, що є ознакою управлінської ефективності в атомній енергетиці.

4. Динаміка та «темпи росту»:

– аномальний ріст у АТ «НАК «Нафтогаз України» фінансових витрат у 472 рази. Це може вказувати на перехід від самофінансування до активного залучення зовнішнього капіталу або на значне зростання вартості обслуговування боргу через зміну облікових ставок;

– ефективність приватного сектору: у ТОВ «Д. Трейдинг» та ТОВ «Дніпровські енергетичні послуги» спостерігається зниження фінансових витрат (темп росту менше 100%). Це ознака оптимізації кредитного портфеля та підвищення внутрішньої ефективності.

5. Облікові аномалії – нульові значення у ТОВ «Київська обласна енергопостачальна компанія» свідчать про різну ступінь прозорості та використання позикового капіталу. Нулі можуть означати роботу, виключно, на власному капіталі або специфічну структуру внутрішньогрупового фінансування без нарахування відсотків.

Аналіз фінансових витрат найбільших енергетичних компаній підтвердив гіпотезу про те, що фінансові витрати в енергетиці – це

інструмент, який через дисконтування та капіталізацію дозволяє компаніям управляти своєю інвестиційною привабливістю та вартістю активів.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Фінансові витрати в енергетиці України – це витрати на енергетичну децентралізацію, які стимулюються потребою у захисті від атак та глобальним падінням цін на технології зберігання енергії. Вони є вимушеними, але формують нову, більш гнучку структуру енергосистеми. Визначено, що фінансові витрати в енергетиці – відсотки за кредитами, дисконтування зобов'язань. Енергетичні об'єкти представлені «кваліфікаційними активами» з тривалим часом створення. Погляди на фінансові витрати трансформуються від «витрат періоду» до «капіталізованих інвестицій».

Методологія обліку фінансових витрат підтверджує, що облікова політика в енергетиці не є статичною. Вона виступає регулятором, який дозволяє залучати міжнародні кредити (через відповідність МСФО), оптимізує податкове навантаження, формує реальну вартість стратегічних об'єктів енергосистеми. З метою підвищення аналітичності облікової інформації та забезпечення прозорості формування тарифів, доведено доцільність впровадження в межах внутрішньої звітності (або через деталізацію приміток до форми 2 субрахунки другого порядку до рахунку 95 «Фінансові витрати», що відповідатимуть запропонованим рядкам 2251 та 2252. Це дозволить здійснювати моніторинг структури запозичень та оцінювати реальну вартість залучення інвестиційних ресурсів для енергомодернізації. Обґрунтованою є правильна облікова політика щодо фінансових витрат, яка дозволяє енергопідприємствам показувати реальну вартість своїх активів та залучати нові інвестиції.

У частині аналізу впливу капіталізації на показники ефективності доведено, що відображення відсотків у Звіті про фінансові результати проти капіталізації (збільшення вартості активів) впливає на інвестиційну привабливість енергокомпанії.

Література

1. Гресь Н.Л. Фінансовий облік. Практикум : навч. посіб. Н.Л. Гресь; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро: НТУ «ДП», 2022. 304 с.
2. Затонацька Т.Г., Іваницький М.В. Державне регулювання енергетичного сектору з урахуванням його потреб в інвестиціях. Фінанси України. 2025. № 1. С. 95-109. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2025.01.095>.
3. План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>.
4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку фінансових витрат: наказ Міністерства фінансів України від 01.11.2010 № 1300. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1300201-10#Text>.
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 23 «Витрати на позики». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS%2023_ukr.pdf.
6. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. Останні зміни внесено: Закон України від 07.04.2026 № 4835-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
7. Поліщук А. Капіталізація фінансових витрат за НП(С)БО. Експертус Головбух. URL: <https://gb.expertus.com.ua/consultations/33634>.
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.99 № 240. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.

11. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.

12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.04.2006 № 415. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06#Text>.

14. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>.

15. Рочева Г.В., Хорошилова І.О. Особливості обліку витрат та їх вплив на фінансові результати підприємства. URL: <https://dspace.khadi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/644565fb-7fe3-45ee-87f4-f491ada1171a/content>.

16. Сайт АТ «ДТЕК Західенерго». URL: <https://zakhidenergo.com.ua>.

17. Сайт АТ «НАЕК «Енергоатом». URL: <https://energoatom.com.ua>.

18. Сайт АТ «НАК «Нафтогаз України». URL: <https://gas.ua>.

19. Сайт ПрАТ «НЕК «Укренерго». URL: <https://ua.energy>.

20. Сайт ПрАТ «Укргідроенерго». URL: <https://uhe.gov.ua/>

21. Сайт ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг». URL: <https://www.naftogaztrading.com.ua>.

22. Сайт ТОВ «Д. Трейдинг». URL: <https://d.trading.ua>.

23. Сайт ТОВ «Київські енергетичні послуги». URL: <https://kyiv.yasno.ua>.

24. Сайт ТОВ «Дніпровські енергетичні послуги». URL: <https://dp.yasno.ua>.

25. Сайт ТОВ «Київська обласна енергопостачальна компанія». URL: <https://koec.com.ua>.

26. Ситник Н.С., Ясіновська І.Ф. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Н.С. Ситник, І.Ф. Ясіновська. Львів: «ГАЛИЧ-ПРЕС». 2025. 300 с.

27. Шара Є.Ю. Особливості визнання фінансових витрат. Міжнародний науковий електронний журнал. 2020. № 7. 1-4. DOI <https://doi.org/10.36074/2663-4139.07.01>.

28. Шкуліпа Л.В. Облік фінансових витрат на підприємстві: науково-практичний аспект. Облік і фінанси. 2015. № 4(70). С. 79-85. URL: <https://afj.org.ua/storage/pdf/329-oblik-finansovih-vitrat-na-pidpriemstvi-naukovo-praktichniy-aspekt.pdf>.

29. YouControl – повне досьє на кожну компанію України : онлайн-сервіс. URL: <https://youcontrol.com.ua>.

References

1. Hres', N.L. (2022), Finansovyj oblik [Financial Accounting. Workshop], M-vo osvity i nauky Ukrainy, Nats. tekhn. un-t «Dniprovs'ka politekhnika», NTU «DP», Dnipro, Ukraine.

2. Zatonats'ka, T.H. and Ivanyts'kyj, M.V. (2025), “State Regulation of the Energy Sector Taking into Account Its Investment Needs”, Finansy Ukrainy, vol. 1, pp. 95-109. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2025.01.095>.

3. Ministry of Finance of Ukraine (1999), Order “ Chart of Accounts and Instructions on its application”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (Accessed 10 May 2026).

4. Ministry of Finance of Ukraine (2010), Order “Methodological recommendations for accounting for financial costs”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1300201-10#Text> (Accessed 10 May 2026).

5. Ministry of Finance of Ukraine (2023), Order “International Accounting Standard No. 23 “Borrowing Costs”, available at: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS%2023_ukr.pdf (Accessed 10 May 2026).

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), “Tax Code of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Accessed 10 May 2026).

7. Polischuk, A. (2025), “Capitalization of financial expenses for NP(S)BO”, available at: <https://gb.expertus.com.ua/consultations/33634> (Accessed 10 May 2026).

8. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On accounting and financial reporting in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (Accessed 10 May 2026).

9. Ministry of Finance of Ukraine (2013), Order “National Accounting Regulation (Standard) 1 “General Requirements for Financial Reporting”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (Accessed 10 May 2026).

10. Ministry of Finance of Ukraine (1999), Order “National accounting regulation (standard) 9 “Inventories”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (Accessed 10 May 2026).

11. Ministry of Finance of Ukraine (1999), National Accounting Regulation (Standard) 10 “Accounts Receivable”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (Accessed 10 May 2026).

12. Ministry of Finance of Ukraine (1999), “National Accounting Standard 16 “Costs”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (Accessed 10 May 2026).

13. Ministry of Finance of Ukraine (2006), “National Accounting Regulation (Standard) 31 “Finance Costs”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06#Text> (Accessed 10 May 2026).

14. Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine “On the Electricity Market”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (Accessed 10 May 2026).

15. Rocheva, H.V. and Khoroshylova, I.O. (2023), “Features of cost accounting and their impact on the financial results of the enterprise”, available at: <https://dSPACE.khadi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/644565fb-7fe3-45ee-87f4-f491ada1171a/content> (Accessed 10 May 2026).

16. AT «DTEK Zakhidenerho» (2026), available at: <https://zakhidenergo.com.ua>.

17. AT «NAEK «Enerhoatom» (2026), available at: <https://energoatom.com.ua> (Accessed 10 May 2026).

18. AT «NAK «Naftohaz Ukrainy» (2026), available at: <https://gas.ua> (Accessed 10 May 2026).

19. PrAT «NEK «Ukrenerho» (2026), available at: <https://ua.energy> (Accessed 10 May 2026).
20. PrAT «Ukrhydroenerho» (2026), available at: <https://uhe.gov.ua/> (Accessed 10 May 2026).
21. TOV «Hazopostachal'na kompaniia «Naftohaz Trejdynh» (2026), available at: <https://www.naftogaztrading.com.ua> (Accessed 10 May 2026).
22. TOV «D. Trejdinh» (2026), available at: <https://d.trading.ua> (Accessed 10 May 2026).
23. TOV «Kyivs'ki enerhetychni posluhy» (2026), available at: <https://kyiv.yasno.ua> (Accessed 10 May 2026).
24. TOV «Dniprovs'ki enerhetychni posluhy» (2026), available at: <https://dp.yasno.u> (Accessed 10 May 2026).
25. TOV «Kyivs'ka oblasna enerhopostachal'na kompaniia» (2026), available at: <https://koec.com.ua> (Accessed 10 May 2026).
26. Sytnyk, N.S. and Yasinovs'ka, I.F. (2025), Finansovyi analiz [Financial analysis], HALYCh-PRES, Lviv, Ukraine.
27. Shara, Ye.Yu. (2020), “Features of recognition of financial expenses”, Mizhnarodnyj naukovyj elektronnyj zhurnal, vol. 7. 1-4. DOI <https://doi.org/10.36074/2663-4139.07.01>.
28. Shkulipa, L. V. (2015), “Accounting of financial expenses at the enterprise: scientific and practical aspect”, *Oblik i finansy*, vol. 4 (70), pp. 79–85, available at: <https://afj.org.ua/storage/pdf/329-oblik-finansovih-vitrat-na-pidpriemstvi-naukovo-praktichniy-aspekt.pdf> (Accessed 10 May 2026).
29. YouControl (2026), available at: <https://youcontrol.com.ua> (Accessed 10 May 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 14.05.26

Прорецензовано / Revised: 22.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26